

8. Феофанова І. М. Допустимість державної допомоги: господарсько-правовий аспект : дис...доктора філос. ; Національний університет «Одеська юридична академія» Одеса, 2023. 220 с.

9. Тлумачний словник української мови. URL: <https://eslovyk.com/> (дата звернення: 02.09.2024).

10. Словник української мови. URL: <https://slovyk.ua> (дата звернення: 02.09.2024).

11. Словник української мови : в 11 т. / ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін. Київ : Наукова думка, 1970–1980. Т. 6: П-По; уклад.: В. М. Білоноженко, С. І. Головащук, В. Й. Горобець та ін.; ред. А. В. Лагутіна, К. В. Ленець. 1975. 832 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-22>

ON VIRTUAL ASSETS IN ENFORCEMENT PROCEEDINGS

ЩОДО ЗВЕРНЕННЯ СТЯГНЕННЯ НА ВІРТУАЛЬНІ АКТИВИ

Kulyk O. I.

*Ph.D. in Law, Associate Professor
at the Department of International Law
and Branch Legal Disciplines Kyiv
University of Law of the National
Academy of Sciences of Ukraine,
Doctoral Researcher, State
Organization «V. Mamutov Institute
of Economic and Legal Research
of the National Academy of Sciences
of Ukraine»
Kyiv, Ukraine*

Кулик О. І.

*кандидат юридичних наук, доцент
кафедри міжнародного права
та галузевих правових дисциплін,
Київський університет права
Національної академії наук України,
докторант, Державна установа
«Інститут економіко-правових
досліджень імені В.К. Мамутова
Національної академії наук України»,
м. Київ, Україна*

У зв'язку з оборотом віртуальних активів виникають правовідносини, які утворюють ринок віртуальних активів, що є важливою складовою економіки. Віртуальні активи можуть перебувати у власності, до прикладу, суб'єктів господарювання, й, у зв'язку із цим, постає питання можливості виконання судових рішень про звернення стягнення на віртуальні активи, що перебувають в їх власності. Якісна законодавча база, що відповідає сучасним реаліям та ґрунтується на актуальних напрацюваннях теорії, є однією з найважливіших умов для досягнення дієвості й ефективності виконання судових рішень [1, с. 6]. Н.М. Булат зазначила, що цифровізація різних сфер життя

суттєво впливає на правові відносини, і одним із аспектів цього є можливість задоволення вимог стягувача шляхом звернення на нематеріальне майно боржника. Так, зазначає учена, очевидним є те, що власник нематеріального майна має не лише бути в змозі отримувати користь від володіння ним, а й нести певні ризики, зокрема щодо можливого звернення на нього стягнення [2, с. 58]. Статистичні дані вказують, що ефективність виконання судових рішень щодо стягнення грошових коштів в Україні є досить низькою і коливається на рівні близько 3%, а виконавці досі не мають ефективного інструментарію для арешту та стягнення віртуальних активів, що створює ситуацію, коли віртуальні активи можуть використовуватися боржниками як засіб ухилення від виконання грошових зобов'язань [3]. За таких обставин питання звернення стягнення на віртуальні активи набирають актуальності. У вересні 2024 року в НААУ відбулась панельна дискусія на тему «Цифрова економіка: віртуальні активи, стягнення та повернення» [4], що свідчить і про зацікавленість практиків у вирішенні цієї проблеми. Тому розробка порядку звернення стягнення на віртуальні активи відповідає як потребам розвитку наукової теорії, так і потребам удосконалення ефективності практичної діяльності.

Окремі аспекти звернення стягнення на майно боржника перебувало у фокусі вітчизняних науковців та практикуючих виконавців, зокрема цим питанням присвятили свої дослідження Д.В. Кирилюк, Ю.М. Юркевич [1], С.Я. Фурса, С.С. Бичкова, Л.В. Мелех, О.Б. Верба-Сидор [1], Н.М. Грабар [1] та інші. Проте з появою і розвитком ринку віртуальних активів виникли нові питання, які потребують вирішення, що стосується, зокрема, звернення стягнення на віртуальні активи.

Зазначене підтверджує актуальність заявленої теми та доцільність її опрацювання.

Загальний порядок стягнення на майно боржника урегульовано Законом України «Про виконавче провадження», де у п. 1 ч. 1 ст. 10 визначено, що заходами примусового виконання рішень є звернення стягнення, серед іншого, на майно (майнові права) боржника. Визнання віртуальних активів об'єктами, на які може бути звернено стягнення, у контексті вищенаведеної статті, відповідає положенням ст. 179-1 ЦК України.

Водночас звернення стягнення на майно боржника полягає в його арешті, вилученні та примусовій реалізації (ч. 1 ст. 48 Закону України «Про виконавче провадження»).

Ані Закон України «Про виконавче провадження», ані Закон України «Про віртуальні активи», як профільний нормативно-правовий акт у сфері обороту віртуальних активів (що прийнятий, але досі

не набрав чинності) не містить положень про звернення стягнення на віртуальні активи, виконання рішень щодо віртуальних активів. Водночас аналіз законопроектної діяльності свідчить про те, що це питання перебуває у фокусі законотворців. Так, пп. 8 п. 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» проекту Закону від 07.11.2023 № 10225 запропоновано доповнити ч. 2 ст. 48 Закону України «Про виконавче провадження» положеннями про те, що арешт на віртуальні активи накладається з урахуванням вимог, встановлених ст. 80 Закону України «Про віртуальні активи». Відповідно і до самого Закону України «Про віртуальні активи» передбачається доповнення, що регламентує порядок накладення арешту на віртуальні активи.

Аналізуючи запропоновані зміни Міністр позитивно їх відзначив, однак зауважив, що останньою дією під час звернення стягнення на майно є його примусова реалізація (пред'явлення електронних грошей до погашення в обмін на кошти, що перераховуються на відповідний рахунок органу державної виконавчої служби, рахунок приватного виконавця). Водночас проектом Закону від 07.11.2023 № 10225 не визначено порядок звернення стягнення на віртуальні активи [5]. У цьому контексті доцільно привести думку Ю.М. Павлюченко, яка серед організаційних умов здійснення діяльності по реалізації арештованого майна виділила обов'язкове дотримання встановленого законодавством порядку реалізації арештованого майна [6, с. 7], що підтверджує необхідність визнання порядку звернення стягнення на віртуальні активи, в тому числі їх реалізацію.

Пропозиції щодо порядку арешту віртуальних активів відповідають Принципам УНІДРУА щодо цифрових активів та приватного права, однак останні містять також рекомендації про те, що для виконання судового рішення, що стосується віртуальних активів державному органу або особі, уповноваженій державним органом, часто необхідно взяти під свій контроль такі віртуальні активи. Тому суд (або інший компетентний орган) повинен буде зобов'язати боржника надати доступ до активу в певний спосіб. Інша можлива складність, полягає в тому, що не завжди просто визначити особу, яка контролює відповідний віртуальний актив. У такій ситуації державний орган або особа, уповноважена державним органом, може визнати необхідним отримання інформації від третьої сторони, наприклад, від зберігача [7, с. 114–116].

Варто також зазначити, що у грудні 2021 року Міжнародний союз судових виконавців презентував Глобальний кодекс цифрового виконання (Global Code of Digital Enforcement) [8]. О. Цибульська та співавтори зазначають, що для України положення цього кодексу

є важливими, адже він передбачає, у тому числі, механізми звернення стягнення на віртуальні активи (криптовалюту) боржників [9].

Зазначене зумовлює необхідність розробки порядку звернення стягнення на віртуальні активи, враховуючи не тільки питання їх арешту, а вилучення та примусової реалізації віртуальних активів з урахуванням особливостей віртуальних активів та їх обороту.

Враховання вищенаведених пропозицій сприятиме посиленню захисту прав кредитора у виконавчому провадженні через удосконалення механізмів звернення стягнення на віртуальні активи, що належать боржнику.

Література:

1. Виконавче провадження : навч. посіб. (у схемах і таблицях) (електронне видання) / Ю. М. Юркевич, О. Б. Верба-Сидор, Н. М. Грабар та ін.; за ред. канд. юрид. наук, доц. О. Б. Верби-Сидор. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 600 с.
2. Булат Н. М. Звернення стягнення на доменне ім'я: теоретико-прикладні аспекти. *Часопис цивілістики*. 2022. Випуск 45. С. 58–62. DOI: <https://doi.org/10.32837/chc.v0i45.467>.
3. Віртуальні активи у виконавчому провадженні: як підвищити рівень виконання судових рішень в Україні. *Pravo-Justice*. URL: https://pravojustice.eu/ua/post/virtualni-aktivi-u-vikonavchomu-provadhenni_ (дата звернення: 29.09.2024).
4. Цифрова економіка: віртуальні активи, стягнення та повернення. НААУ: офіційний вебсайт. URL: <https://unba.org.ua/events/3196-cifrova-> (дата звернення: 29.09.2024).
5. Міністерство юстиції України. Щодо проекту Закону України реєстр. № 10225 від 07 листопада 2023 року. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/bills_documents/document-3748407.pdf (дата звернення: 29.09.2024).
6. Павлюченко Ю. М. Правове регулювання діяльності по реалізації арештованого майна : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 «Господарське право, господарсько-процесуальне право». Донецьк, 2008. 20 с.
7. UNIDROIT Digital Assets and Private Law Principle 2(2). URL: <https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2024/01/Principles-on-Digital-Assets-and-Private-Law-linked.pdf>
8. Global Code of Digital Enforcement. 2011. URL: <https://www.uihj.com/downloads-2/global-code-of-enforcement/>
9. Tsybulska, O., Prytuliak, V., Shcherbak, S., Verba, O., Kozhevnikova, A. Digitalization of the ECtHR activities in inheritance cases and

in compulsory enforcement of jurisdictional decisions: International-legal aspect. *Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11. Issue 58. Pp. 168–176. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.58.10.18>.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-23>

DIRECTIONS OF IMPROVING THE LEGAL SECURITY OF NATIONAL ECONOMIC SECURITY

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Levkivska V. M.

ORCID 0000-0002-5768-4947

*Lawyer of the 1st category of the Center
for European Studies,
Postgraduate Student at the Department
of Economic Law and Economic Justice
Educational and Scientific Institute
of Law
Taras Shevchenko Kyiv National
University
Kyiv, Ukraine*

Левківська В. М.

ORCID 0000-0002-5768-4947

*юрист 1-ї категорії Центру
європейських студій,
аспірантка кафедри економічного
права та економічного судочинства
Навчально-науковий інститут права
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Проблема впровадження міжнародного досвіду державного управління для забезпечення національної економічної безпеки є надзвичайно гострою, оскільки в багатьох сферах суспільного життя ми використовуємо досвід країн усього світу, не враховуючи особливості нашої країни. Система національної безпеки є основою загальної безпеки України, чільне місце в якій посідає економічна безпека [3]. Вона виконує певні функції та виконує роль за певними принципами, є матеріальною основою національного суверенітету нашої країни, що, у свою чергу, визначає можливість забезпечення інших видів безпеки. Іншими словами, економічна безпека є основою для функціонування всіх інших елементів у цій системі (макроекономіки, війська, фінансів, технологій, продовольства, кадрів, суспільства, населення, інвестицій, технологій, енергетики, зовнішньої економіки, виробництва, навколишнього середовища тощо).

Отже, основними загрозами економічній безпеці України на даному етапі є: високий рівень тіньової економіки, інфляція та зростання дефіциту бюджету, зростання рівня безробіття, зниження загального